بعون صناع ملک و مکان

کہ یہ کتاب مقبول شیخ و شاب مطلوب اہل صفا مسمی بہ

من تصانیف شاعر شیریں زبان نواب باقر علی خاں متخلص بہ مرحوم

در مطبع عباسی چمن گل عباسی الشگفتہ

بسم اللہ الرحمن الرحیم

ناد علیاً مظہر

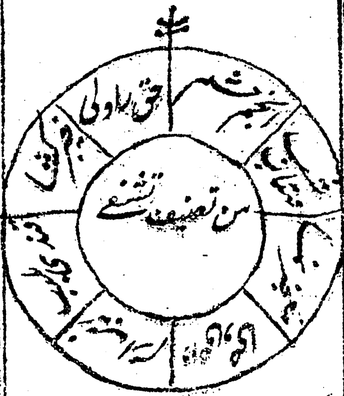
بسم اللہ الرحمن الرحیم

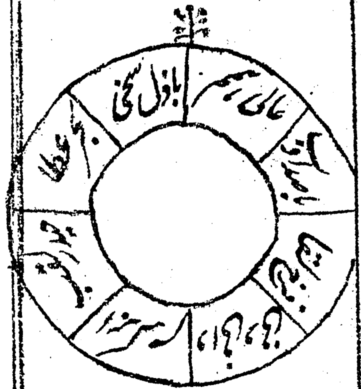
حمد غیر متناہی وافر و شکر نعمت متکاثر آفرینندہ دو جہان کو سزاوار ہی اور نعت فراوان پیغمبر آخر الزمان کو جو تمام عالم کا سردار ہے جل جلالہ و عم نوالہ کیا قدرت پروردگار ہے اور کیا باغبان حقیقی کے صنعتوں کی بہار ہے جسنے اپنی صنعت کاملہ سے کیسے کیسے انسان صاحب عقل و ادراک بنائے جنہوں نے اپنی ذہن کی جودت اور تیزی فراست سے اس باغ جہان مین کیا کیا رنگین مضامین کے گل کھلائے بالخصوص اس دار السلطنت لکھنؤ مین اللہ تعالی نے ہر اک کو جوہر لیاقت عطا کیا سچ پوچھو تو عقل کا پتلا کیا جنکے فضل و کمال کا اک زمانہ قائل ہے اور کیونکر نہو ہر فن مین دستگاہ حاصل ہے بڑے بڑے شعراے نامدار ذی وقار اسی سرزمین پر نامور ہوئے اور کہان ایسے اہل ہنر ہوئے الغرض جو پیدا ہوا نامی ہوا آخر جامی و نظامی ہوا اور اب بھی کیا یہ سرزمین اہل کمال سے خالی ہے اگر غور کیا جائے تو یہان کے باشندون کے طبیعت ہی عالی ہے اس زمانہ مین اوستاد والا جناب نواب باقر علی خان مغفور متخلص بہ شفق کہ جنکی جو تصنیف ہے قابل توصیف ہے فضل خدا سے عجیب طبیعت پائی تھی ایک اسیر کیا موقوف ہے کوچہ ہر فن مین رسائی تھی بجد اجو کلام ہے دلفریب ہے جو سخن ہے لاشک فیہ بے عیب ہے

جس طرف طبیعت عالی کو مخاطب کیا حل مطالب کیا میلادنامہ معراج نامہ مختارنامہ
وتضمین ہفت بند وقرآنی و نوحہ وسلام کے طرف جو دل انکو متوجہ کیا تو ایسے
سوز وگداز کے کہ سننے والونکو رولا دیا تڑوا دیا اور قصص مثنویات دلو
وغیرہ کے جانب جو دل مائل ہوا تو کیا کہوں کہ سامعین و ناظرین کو کیا کیا
لطف حاصل ہوا اور تواریخ دوازدہ امام چہاردہ معصوم ہین تو وہ وہ زور
طبیعت دکہائے بقول شخصے دریا بے صنعت و مضامین بہائے دوائر
و اشعار مدح جناب مشکلکشا حضرت علی مرتضے علیہ السلام کے ایجاد فرمائے
ہین عجیب رنگ صنعت دکہائے ہین دوائر ہین بہت سے خانے بنائے
ہین ہر خانے مین اشعار کے ٹکڑے تحریر فرمائے ہین جس ٹکڑے سے
پڑہو شعر موزون بامعنی پیدا ہو رباعیات وہ وہ عمدہ ہر بحر و ہر صنعت یعنی
صنعت مقطع صنعت موصل صنعت ترصیع ـ صنعت تنسیق الصفات ـ
صنعت معقد و معطل ـ صنعت متلون لبہ بحر ـ صنعت مرابع ـ صنعت ارصاد
صنعت صیاقت الاعداد ـ وغیرہ مین تحریر فرمائین کہ ہر ذی کمال کو پسند آئین
کمترین امام امین الدین حیدر خان نام متخلص بہ تجلی نے ایسی صنعتون بہترین بیہا
نعمتون کا آشکار نکرنا عقل دور بین سے دور جانا لہذا فیض یابی خلائق کے
لئے اسکا شایع کرنا ضرور جانا چونکہ اسمین ذکر دوازدہ امام و چہاردہ معصوم
ہے اسواسطے اسم تاریخی یعنی تاریخ امام ہمام سے یہ کتاب موسوم ہے
۱۳۲۳ھ

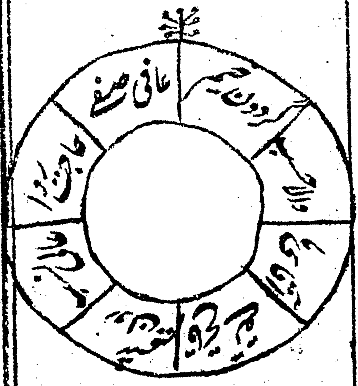
در صنعت ترصیع موافق القوافی و تنسیق الصفات
و صنعت مدوّر از ہر جا کہ خواہند آغاز نمایند
شعر بامعنی و باقافیہ دیگر بر می آید و ازین شش دائرہ
چہل و ہشت صورت پدید می آید بے تخلل معانی

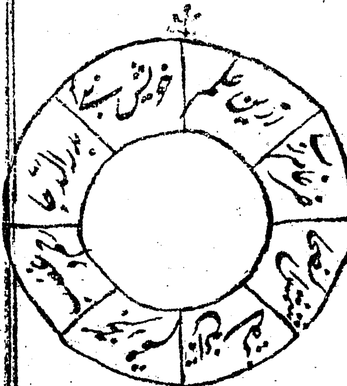

مولا علی
من تصنیف تشفی

من تصنیف تشفی

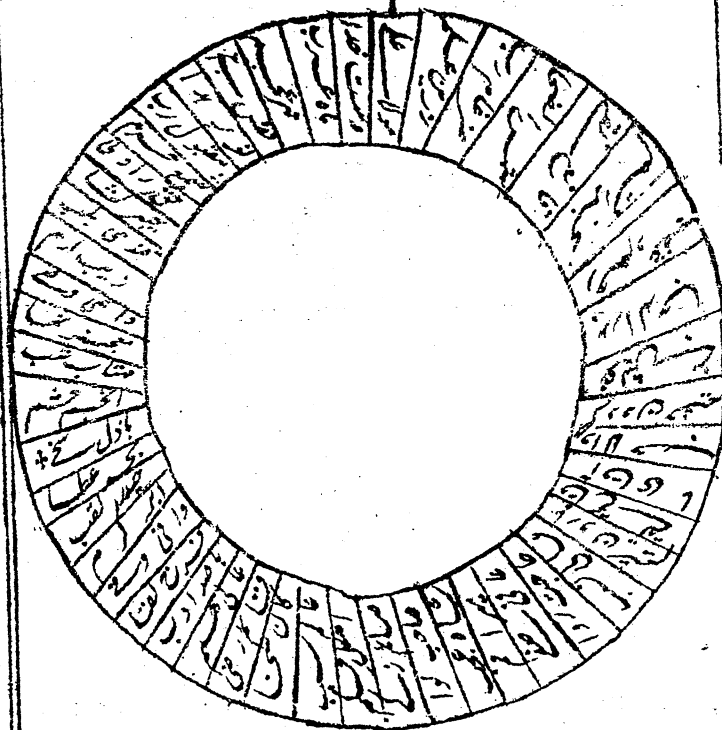

واگر همان شش شعر را بیک دائره بنویسند

چهل و هشت صورت دیگر پیدا میشوند

باین طریق

رباعی در صنعت مقطع

ای در دل آرام دوائی دارم	در دوری او داغ ادائی دارم
ان رنج روان در دل زاری رخ داد	در دار درون راز دوائی دارم

رباعی در صنعت موصل مسمی باسنان المشارکة

بیتطلعتہیبقیمتشکست	پیشخطلتنغنتہبیغنتنست
بمعشقعلیعشقعلیممکننیست	بیشتخصمتفعیقتنستبست

رباعی مسطورہ

بیش طلعت ہمی بقیمت شکست	بیش خطلت نغتہ بنغم نشست
بی عشق علی عشق علی ممکن نیست	بیشت خصمت بعیقت تن شست بس

شعر

جبینیمبینیکتہ چبینہ مصطفےٰ	حسنخلقیحسنیحسنیبیمصطفےٰ
جبینیہ بیشتر نکتہ چبینے مصطفےٰ	حسن خلقے محسن حسنی جبینے مصطفےٰ

رباعی در صنعت موصل دو حرفی

پر ماتم عالی کا جو ماتم ہو گا	کم سر سے حق خالق عالم ہو گا
گر ہو گا تن بے سر مولا کا غم	ہر صدمہ غم باعث مرہم ہو گا

در صنعت ترصیع و تنسیق الصفات و عکس و ذو قافیتین محجوب

بہمت توئی احسان بحشمت توئی جیحون	برحمت توئی باران برفعت توئی گردون

بحر طویل مثمن سالم فعولن مفاعیلن چہار بار

گردون توئی برفعت باران توئی برحمت	جیحون توئی بحشمت احسان توئی بہمت

مضارع مثمن اخرب مفعول فاع لاتن چہار بار

برفعت توئی گردون برحمت توئی باران	بحشمت توئی جیحون بہمت توئی احسان

بحر طویل مثمن سالم

توئی بہمت احسان توئی بحشمت جیحون	توئی برحمت باران توئی برفعت گردون

ہزج مثمن مقبوض اخرم مفاعلن مفعولن چار بار

بہمت توئی احسان برفعت توئی گردون	برحمت توئی باران بحشمت توئی جیحون

بحر طویل مثمن سالم

گردون برفعت توئی باران برحمت توئی	جیحون بحشمت توئی احسان بہمت توئی

مجتث محذوف مستفع لن فاعلن چار بار

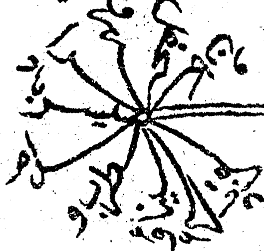
در صنعت متلون لبسہ بحر اول رمل مخبون دوم ہزج
مثمن سالم سوم مجتث مخبون مفاعلن فعلاتن چار بار

دل تو مظہر ایمان لب تو جا فقط قرآن	رہ تو جادۂ عرفان در تو کعبۂ یزدان
مولا علی مالک علی مختار کل میر امم	مشکلکشا مقصد روا ماہ عرب مہر عجم

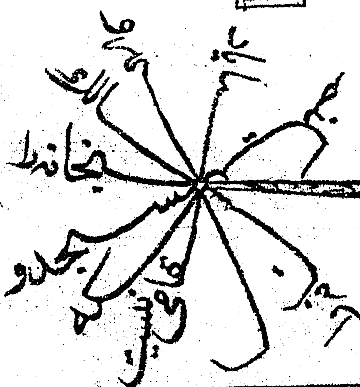
در صنعت [illegible]

مولا علی مالک علی مختار کل میر امم مشکلکشا مقصد روا ماہ عرب مہر عجم

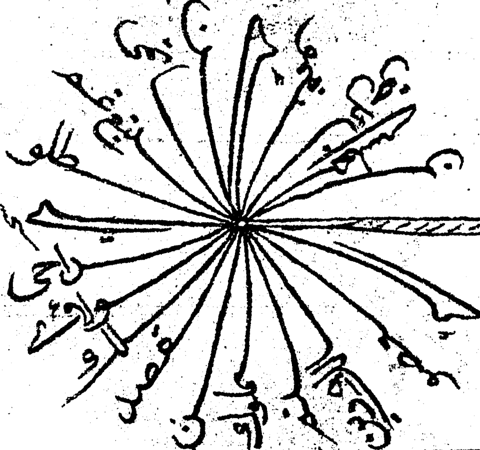
مکان و محل مہر و مہر امید باد | مدام مطرب و مینا و می مقرر باد

میکشم ما یاد مہر و مالک میخانہ را | مسجد و مکہ مقامی نیست ما مستانہ را

من تجلیٔ مآل حق معصومے | من مالکی منبع نعم مظلومے
مدای مولای ملک مقصد من | مملوک منعم مالک دین معصومے

در صنعت معطل معقد

سرو بالا مرا

داد هر داد اہل سوال

ہر داد داد

در وصال

در صنعت معقد

بر عرضه پادشا

ارتفاع غیرت طور

کشور انور

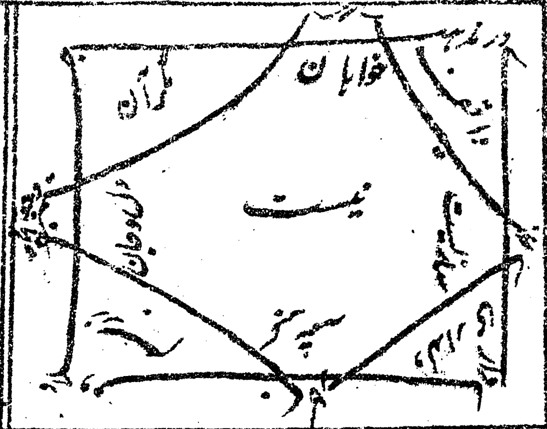
در صنعت مربع

ای دلبر در فرقت من مردم غم کردم	در فرقت از آتش بسوزدم بادردم
من مردم بسوزدم بیمارم رنج زردم	غم کردم بادردم رنج زردم دل سردم

ای دلبر	در فرقت	من مردم	غم کردم
در فرقت	از آتش	بسوزدم	بادردم
من مردم	بسوزدم	بیمارم	رنج زردم
غم کردم	بادردم	رنج زردم	دل سردم

در مذهب حیا و وفاداری نیست	غیر از ستم و جور و جفا کاری نیست
خواهان دل و جان بجز شیوه ناز نیست	واقف مگر آن نرگس دلداری نیست

رباعی در صنعت مربع

تاریخ اتمام [illegible]

معما باسم سعید

قطعه آن سر سامان چو تاج عید گردید	ظهور نیکی نامش بعید تاکید گردید

معما باسم نور

سر و پای جدا از جان نور چون ما گرفتیم	نه از زر از بهای اسم او نا بوس [illegible]
برای سیر جعفر رفت جعفر	تو ران جعفر و در دوست جعفر

در صنعت ارصاد و صنعت صیاقت الاعداد

ز چهره و لب و قد تو گوییم ای آقا	ا بهشت و ۲ کوثر و ۳ طوبی
به پیش بخشش تو	ا گل است و ۲ قطره و ۳ اعصا
ز برکت کف جود	ا ریاحین و ۲ قلزم و ۳ موسی
ز بار نخل سخا	ا حسین و ۲ عنبر و ۳ طاها
بی حمایت تو	ا حسام و ۲ جوشن و ۳ تمنا
به روز بیم و رجا	ا شفیع و ۲ عادل و ۳ دعوا
بی ما تقصیر خطا	ثبوت گشت شفیع برای روز جزا

در صنعت مقلوب کل کرده این دو بیت قلب لفظ اخیر یک مصرع

چه قالب شد ار هم جان تو ای جسد

[illegible]

[illegible]

ادی [illegible] آسم [illegible] لسو اجسرا [illegible]

در صنعت مقلوب کل بطریق مسطور

تو گنج حسن و زلف تت

[illegible]

تجنیس مرکب مفروق

ایسا عرق گلبدن شہ تہا گلاب کیون بار نہ لائی شجر باغ مراد	شبنم کی روش باغ جہان مین گل آب فیض رخ اکبر سے یہ پہیلا ہی گلاب

تجنیس تام

شہ دکہا لون سر ابہی خونخوار کا کاٹ کاٹی ہین اسی نے پر جبریل امین	دکہلاؤن اگر برق شرر بار کا کاٹ دیکہا نہین جسنے مرے تلوار کا کاٹ

رباعی ترانہ در صنعت مربع

دل عاشق	شیدائے تو	بیحد	سلطان
شیدائے تو	آفتاب	دیدم	بجہان
بیحد	دیدم	لبسان	نعت خان
سلطان	بجہان	نعت خان	ای نشان

صنعت قطار البعیرین

جب رنگی رضا دیکہے مان اکبر کو
اکبر کو حوالے کیا تب سرور کو
سرور کو ہوا غم کہ چلا مرنے کو
مرنے کو غرض بہیجدیا اکبر کو

ذو قافیتین محجوب تجنیس خط تجنیس مکرر تجنیس تام کہ تجنیس تصریح نیز نامند

صغرا یہ کہا کرتی تہی سب سے شب کو جس روز سے بابا مجہی یہان چہوڑ گئے	ہی تشنگی بہت عاشق رب رب کو تخفیف نہین ہوتی ہی تب سے تب کو

در شان امام حسین در صنعت منقوط

پنست جبینے نفیت زینت بخشے
زین نخشب سپه تشفی بینے

نسب خیزی پیش بین تشفیت بخشے
زیب جشنے تشفیق جنت بخشے

در صنعت مسطوره

پیچ نے بجنیت زلفش بیچنے
تیغ غضب جبینش شفقے زی بیقش

بے غلیظ غنی پیش نبی بخشینے
جشنے ز تشنفے تشنفے بینے

در شان امام حسین در صنعت مثمن

دیدم صنم دور	عالم دگر	دلکش چنین	باب حسن کم	قندی بلب	بدری برخ	سیمی ببر	عالی همم
عالم دگر	مانند او	کم یافته	سرو سهی	چون او دگر	تا ید بکف	بحر سخا	ابر کرم
دلکش چنین	کم یافته	پیر فلک	رشک ملک	برتر حسب	نیکو نسب	مهر عرب	ماه عجم
باب حسن کم	سرو سهی	رشک ملک	سلطان دین	ممکن نشد	همشان او	شاه هدا	مهبر امم
قندی بلب	چون او دگر	برتر حسب	ممکن نشد	ای چشم من	دیدی چنان	در دو جهان	والا حشم
بدری برخ	تا ید بکف	نیکو نسب	همشان او	دیدی چنان	مقبول حق	نور خدا	گردون خیم
سیمی ببر	بحر سخا	مهر عرب	شاه هدا	در دو جهان	نور خدا	مشهور شد	نیکو قدم
عالی همم	ابر کرم	ماه عجم	مهبر امم	والا حشم	گردون خیم	نیکو قدم	فخر قدم

تجنیس مرکب و تام رباعی

چشمہ جو کوئی دیدۂ تر سا ہوگا — سیراب ہر اک کا فرو تر سا ہوگا
پیاسے تو بہت ہونگے مگر پانی کو — اصغر کی طرح کوئی نہ ترسا ہوگا

رباعی دیگر

گر اشک کا اک قطرہ بہا در پایا — قیمت سے جہاں بہشت بہا در پایا
روسے فیض جو آیا غم حسین کا نام — دلکو سیہ غم میں بہا در پایا

تاریخ ولادت باسعادت جناب سرور انبیا محمد مصطفیٰ علیہ التحیۃ والثنا

موسم [illegible] هفدهم ماه ربیع الاول — بظهور آمده محبوب خدای عدل
نائب [illegible] علی غالب [illegible] بود — مولد اقدس او شعب ابیطالب بود
[illegible] عرش شد نعت و شان ملک — جلوه گر نور خدا شد چون میان ملک
کنیتش بود ابوالقاسم و احمد نامش — گشت مشهور بآفاق محمد نامش
سرور جملہ رسولان خدا بود جناب — مصطفی یافت هم از طاعت معبود خطاب
تا [illegible] رونق دین عالی جاه — آمنه مادر او بود پدر عبدالله
طالب عدل چو آن بادشه یکتا بود — عهد در آن سال شهنشاه عجم کسری بود
سال مولود بتحقیق بود عام الفیل — گشت تاریخ ول آن سال [illegible]

سنہ عام الفیل

تاریخ ولادت موافق سنہ ع

جب ظہور احمد مرسل ہوا — اپنا بیگانہ ہر اک شیدا ہوا
[illegible] تاریخ سال جستجو کی — نور رب پاک کا پیدا ہوا

سنہ ع

تاریخ وفات جناب رسالت مآب سید المرسلین خاتم النبیین علیہ الصلوٰۃ والسلام

بست وہشتم دوشنبہی ز صفر
شصت وسہ سالہ بود آنحضرت
حاکم وقت انتقال جناب
فکر تاریخ تعمیہ کردم
درغمش از چہار عالم باک
بعد از ان قلب اختراع نمود
گو زخیر البشر کہ نامش بود
ای تشفی بصفحہ دل تو

رفت سوی جنان رسول قدیر
چون بدار البقا شده ز بکیر
بود بہر قتل عدوی رب کبیر
بہر سال وفات با تو تجیر
آه بر خواست از دل امی ولگیر
تا شود تعمیہ باب ہم بتخبیر
نقطہ خارج الالف بہ گیر
سال تاریخ او شود تحریر

تاریخ حبیب رب العالمین رحمۃ للعالمین جناب رسول خدا محمد المصطفے صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

دوشنبہ صفر و بست وہشتم آن ماه
دل ملول تشفی ز اختلاف مقال
وصال احمد بی میم با احد گردید
ز ہر دو نام ضرور است وصل ہر دو الف

بداد کشت بباغ جنان رسول قدیر
برای طالب سالش خیان کند تقریر
فراق روح ازین وجہ شد ز جسم بشیر
برای سال وصال نبی دم تحریر

تاریخ ولادت وفات بضعۃ خاتم النبیین سیدۃ النساء العالمین حضرت فاطمہ زہرا علیہا السلام

جناب فاطمہ بنت رسول لاثانی است
عجیب وقت میان جہان ظہور نمود
باتفاق چنین گفتہ اند عالم وقت
کہ چو یافت زجت خدیجۃ الکبرا

بسان احمد مختار نور یزدانی است
کہ سال پنجم بعثت ز فضل خالق بود
کہ بود بہر جہان یزدجرد حاکم وقت
میان باغ جہان گشتہ بلبل شیدا

مصطفیٰ او بهم صلوات النبی و سید
کمال پاس و لحاظ بتول فرمودند
هزار حیف میان جهان نه راحت یافت
سه جمادی آخر شب دوشنبه بود
بیام تاریخ چو آورد آن سوم تاریخ
به هجر والد ماجد چو صبح و شام گریست
باین حساب ز تاریخ و علم نه مهلت بود
باختلاف چنین خاص و عام میگویند
روایتی است چنین هم بصد سه جایگاه
نوشکر رفت ز دنیا بناله و فریاد
برای سال وفاتش چو فکر شد حائل
دوباره گفت نه چون فکر سال از پی رفت

محمد عربی گفت بضعة منی
بسر اتمام انبیا رسول فرمودند
بتول رفت ز دنیا چنان اذیت یافت
که از جهان طرف باغ خلد نقل نمود
پی کیا به جگر بود آه سوزان تاریخ
روایت است که هفتاد و پنج روز بزیست
مه جمادی اولی برای رحلت بود
که بعض بستم ماه صیام میگویند
که بعد شاه رسل زنده ماند آن شش ماه
مدینه گشت چو ویران بهشت شد آباد
چهار بار تشققی کشید آه از دل
هزار حیف ز اهل مدینه فاطمه رفت

تاریخ وفات جناب فاطمه زهرا علیها آلاف التحیة والثنا

چو شد فاطمه سوی فردوس اعلیٰ
دوشنبه سوم از جمادی آخر
دو تاریخ کردم رقم اختر اسعی
سر انگشت چون بود در ماتم او
پی سال فوتش تشققی دم فکر
پی سال نقلش دگر کن بصد غم

دل من بتیغ الم شد دو پاره
بشد با الم در جهان آشکاره
بجز صبر هرگاه دیدم نه چاره
بجای الف در زمان نقطه ره
دو انگشت برداشته کرد اشاره
ز خیر النسا هر الف در شماره

تاریخ ولادت سید الوصیین یعسوب الدین امام المتقین اسد الله الغالب

امیر المومنین علی ابن ابیطالب علیه السلام

احترام رهبر ما منجلی است ‏— جانشین مصطفی بیشک علی است

ابن عم مصطفی مشکل کشاست ‏— مقتدای مرتضی و اولیاست

خانهٔ کعبه بحکم ذوالجلال ‏— مولد او شد ز بهر فضل و کمال

ماه میلاد علی ماه رجب ‏— جمعه روز عید شد با صد طرب

بود آن دست خدا شیر صمد ‏— مادر او فاطمه بنت اسد

چون برون آمد ز کعبه آن وصی ‏— ابن عم آمد علی هست وصی

همچنین از قوم خود بشنفت پدر ‏— مادر او نعمت جنت بخورد

داد حق شیر روز لحمی بهشت ‏— گشته نازل آن طبقها ز بهشت

گشته از حکم الهی هم کلام ‏— چون نبی را دید کرد اول سلام

قبل شیر مادر آن شیر خدا ‏— نوش کرد آب دهان مصطفی

نفس خود را یافت چون آن دم نبی ‏— باز و اقدس قوی گشت و قوی

سال میلاد شهنشاه جلیل ‏— ای تشفی کن حساب از عام فیل

چون علی نام شهنشاه نکوست ‏— از محیطش مرکزش تاریخ اوست

باز گفتا هاتف نیکو خصال ‏— لام اسلام از پئے تاریخ سال

(۳۰ عام الفیل)

تاریخ شهادت امام اول جانشین احمد مرسل جناب امیرالمومنین علی علیه السلام

علی عقده کشا بادشاه هر دو جهان ‏— امام اول و پشت و پناه هر دو جهان

اگرچه بعد نبی ماند در جهان سی سال ‏— ولی برنج بسر کرد آن خجسته خصال

مه صیام بعد غم سپے که در سر بود ‏— که روز ماتم شه جمعه یا دوشنبه بود

پیام رنج بیاورد آه بست و یکم ‏— حواس و هوش همه خلق شد ز صدمه گم

بسوی باغ جنان از جهان فانی رفت ‏— ز رنج فرقت او لطف زندگانی رفت

برای سال وفات شه نکو خاطر ‏— بگو ز روی ز سینه برفت آن صابر

عجب جوان ذوالاکرام بود خاصهٔ رب ‏— که در فراق او لی صبر شد جوان عرب

... گوید مال نه ضایع نمود آن بیدین	که بی علی شده افسوس کوفه بی آئین

تاریخ ولادت و شهادت امام هدی قرة العین محمد مصطفی پاره جگر علی مرتضی راحت جان جناب فاطمه زهرا امام دوم جناب حسن مجتبی علیه الصلوٰة والسلام والتحیة والثنا

سرور پاکر سبط احمد بود — کنیت او ابو محمد بود
شاه کون و مکان امام حسن — هادی انس و جان امام حسن
سبط خویش رسول نور العین — جان زهرا و سید الطرفین
روز میلاد خاصه معبود — عاشقان حسن سه شنبه بود
نیمه چون شده ز ماه صیام — فلک دین بیافت ماه تمام
نور رب صمد هویدا شد — سبط پاک رسول پیدا شد
سال مولود سرور یکتا — حرف بای بشارت زهرا
باز از روی اختلاف نگر — سر جرات ز جرات حیدر
الغرض از جهان فانی رفت — سوی جنت امام ثانی رفت
پنجشنبه دو روز باقی بود — که سفر در مه صفر فرمود
هادی خلق شاه دوران شد — زیب بخش از ریاض رضوان شد
شد چو آخر ز سم امام زمن — شده تاریخ آن اخیر حسن
سال مولود آن شه صابر — بود حرف نخست بسم الله
چون بخواندم تمام را الفغان — سال عمرش دو حرف آخر آن
جان سال جشن نیک صفات — آخر جان شده است سال وفات

تاریخ ولادت و شهادت جناب حضرت سید الشهدا خامس آل عبا امام

سعد او پیشوای اهل صبر و ابتلا و گل بوستان رسالت و نبوت و سرو جویبار امامت و خلافت حجة الله علی الثقلین ابی عبد الله الحسین علیه السلام

حسین سبط رسول کریم پیدا شد شهید راه خدای رحیم پیدا شد

خمیس و ثالث شعبان که یوم میلاد است دل رسول فلک جاه خرم و شاد است

ثبوت گشت بقولی که پنجم آن ماه غرضکه خلق شده آن امام عالیجاه

ضیای کوکب لولاک نور رب علا چراغ خلوت واللیل آفتاب ضحی

برای قمری دین سرو جوی خلد برین گلی که بلبل شیدای اوست روح امین

حسین راحت جان رسول رب علاست حسین قرة العین جناب خیر نساست

اگرچه در سنه جشن اختلاف کنند ولی بلفظ جدش سال انکشاف کنند

جدا جدا چو شماری ز اول و آخر شوی بسال ولادت تو مطمئن خاطر

که جد اوست بهر حال بهر امدادش ظهور یافت از و هر دو سال میلادش

بآبیاری و امداد رب بی همتا نهال باغ امامت بیافت نشو و نما

شدند در پی جان باغبان بد ایمان گذشت فصل بهار و رسید فصل خزان

شهید شد مع انصار سید الشهدا علیه الف تحیة علیه الف ثنا

عجیب روز الم عاشر محرم بود که از چهار طرف شور حشر ماتم بود

باختلاف چنین منکشف شد ای مسعود که روز قتل او آدینه یا دوشنبه بود

اگر سوال کنند از تو مومن دیندار برای سال شهادت بگو تشفی زار

حسن حسین که هستند زیب عرش علا یکی ست بیسر گردن یکی است بیسر و پا

عجیب راز خفی دیده دلم هویدا شد ز هر دو نام دو تاریخ غم هویدا شد

شنید هاتف پر غم چو این کلام مرا بگفت از پی سالش که آه واویلا

تاریخ ولادت حضرت سید الساجدین و امام الزاہرین حضرت امام زین العابدین علیہ السلام

بست و پنجم جب ہوئی شعبان کی
تھا سجادی دوسرا اک قول ہے
کوئی پندرہویں کا قائل ہو گیا
پنجشنبہ یا کہ تھا جمعے کا روز
شہد ہی پیدا ہوا زین العباد
مہرباں شادی ہی اور خوش حسین
جب علی کے سامنے آیا ہے علی
دھوم ہر ہر سو مبارکباد کے
بعد چہا سال مولد سجاد جب

سنتے ہی خوش مومنین کیا کیا ہوئے
شاد سب اذنا ہوئے اعلےٰ ہوئے
دوسرے کے بعض یاں گویا ہوئے
الغرض ہر سو یہی چرچا ہوئے
ہمہ لطف خالق یکتا ہوئے
جان و دل سے باپ ماں شیدا ہوئے
دیکھ کر پوتے کو خوش دادا ہوئے
آج سب زائل غم فردا ہوئے
تب شفقی نے کہا پیدا ہوئے

۳۸ھ

تاریخ وفات جناب حضرت سجاد زین العباد و امام المشرقین علی بن الحسین علیہ التحیۃ والثنا

بست و پنجم چو از محرم بود
ہا می سجاد انتقال نمود
قاتل او ہشام عبد ملک
ظالم بحید چو دید آن حضرت
مدفنش جنت البقیع شده
چون شفقی سوال سالش کرد

روز شنبہ شده برای فغان
در غم سبط احمد ذیشان
بود افسوس دشمن ایمان
از مدینہ برفت سوی جنان
نزد جنب حسن بعز و شان
شد تاریخ وای زیب جہان

۹۵ ہجری

تاریخ ولادت امام ہمام حضرت ابی جعفر محمد بن علی باقر علوم اولین و آخرین صلوات اللہ علیہ

خلق چون شد محمد باقر — گشت مسرور و شادمان هاتف
مادرش بود ام عبد الله — کرد راز نهان عیان هاتف
جمعه و غرهٔ رجب بوده — میکند این چنین بیان هاتف
قائل ثالث صفر بعض اند — گرچه گفت است غیر آن هاتف
روز عیش و طرب دوشنبه بود — هست در غیب مدح خوان هاتف
ای شفقی برای تاریخش — مه بود گفت ناگهان هاتف
۵۷ھ

تاریخ وفات امام پنجم شمع حرم المنیر ابی محمد بن علی باقر علوم الاولین و الآخرین صلوات الله علیه و علی آبائه الطاهرین

باقر جہاں سے جانب جنت گئے محمد باقر — روز دوشنبہ ہفتم ذی الحجہ گذرا دلگیر کیا کیا صدمہ
اہل عزا رو رہے ساری رہ الم سے دل تنہا وہ ماتم — سال وفات شاہ جو پوچھا بولا شفقی یک چودہ
۱۱۴ ہجری

تاریخ ولادت امام ششم مبین المشکلات و الحقائق حضرت امام جعفر صادق صلوات الله علیهم علی اولاده المعصومین

هادی ماست جعفر صادق — بهر خلق خدا بحق ناطق
شده پیدا چو آن شه مسعود — هفدهم از ربیع اول بود
روز میلاد خاصهٔ معبود — یوم آدینه یا دوشنبه بود
مادرش ام فروه نیک خصال — دختر قاسم نکو اعمال
در مدینه امام پیدا شد — نور ربّ علی هویدا شد
در فضائل چو بی نظیر آمد — بر همه انس و جان امیر آمد
یافت توقیر و عز و شان علی — همه را رهنما بسان علی
قرة العین حضرت باقر — ماهر علم اول و آخر
آن ملیح اللسان فصیح زبان — حافظ دین و قاری قرآن

مومنان را بجای سر خیل است — صائم الدهر و قائم اللیل است
تا که وقت بود عبید ملک — دشمن حق حسین و عبد ملک
فکر تاریخ سال عمنو و مم — گشت حاصل تمام مقصودم
ای مشفقی سروش خوش انجام — از سر اعتقاد گفت امام

تاریخ وفات امام ابجی اطی حضرت جعفر صادق صلوات الله تعالی علیه و سلام

چون امام ششم شهید شد — از جهان سوی باغ رضوان شد
بر زمین ها شمی سپر گردید — تا فلک شور آه و افغان شد
شصت و ششش ساله بود سرور ما — جانب خلد چون خرامان شد
زهر او شش بیک چنانچه جو — دشمن دین و دشمن جان شد
مرغ تاریخ او مشفقی گفت — صادق از زهر ظلم بیجان شد

سنه ۱۴۸ هجری

تاریخ وفات امام ششم حضرت جعفر صادق علیه السلام

شهید امام صادق سوی بهشت جاودان — ز زهر او ملول دل صبا ببر سلام ما
برای سال رحلتش بپاس خاطر — بگو مشفقی حزین که آه بود امام ما

سنه ۱۲۸

تاریخ ولادت امام امام شافع محشر نور بخش شمس حق حضرت ابو الحسن موسی بن جعفر صلوات الله علیهما

هفتم ماه صفر ور ... ا بود ا — خلق گردید امام عالم
بهتر از عید شده یکشنبه — دل عالم همه شاد و خرم
مصلحت بود که آن مهر و بین — بحدوث آمده از ملک قدم
کنیتش بود ابو ابراهیم — صاحب خلق و ذی جود و کرم
موسی کاظم فرخنده صفات — هادی خلق شهنشاه امم

سال مولد چو تشفی پرسید	دفعتہً زیب مدینہ گفتم ۱۲۸ ہجری

تاریخ ولادت امام ہفتم ابو ابراہیم امام الاکبر موسی بن جعفر علیہ الصلوۃ والسلام

جسدم امام ہفتم پیدا ہوی جہان میں	خوشی اگر ہمیشہ بہت فرحناک
تھی ہفدہم صفر کی طالع ہوا جو خورشید	نور اس زمین سے ہو پیدا ہوئی الفوز بالفوز
سال ولادت اونکا پوچھا جو مومنون نے	کہنے لگا تشفی ابو الحسن مولد پاک ۱۲۸ھ

تاریخ امامت امام ہفتم حضرت موسی کاظم علیہ السلام

جانشین چون امام ہفتم شد	گشت مسرور عالم امکان
پئے تاریخ سال جشن امام	ای تشفی بگو امام جہان ۱۴۸ھ

تاریخ وفات حضرت امام موسی کاظم علیہ السلام

رفت بہ جنت موسے کاظم	در غم او گل ہمہ نہ شگفتہ
بہر سال رحلت آن آقا	مالک دین ابو الحسن گفتہ ۱۸۳ھ

تاریخ ولادت امام ہشتم حضرت ابی الحسن علی بن موسی الرضا علیہ التحیۃ والثنا

ماہ ذیقعدہ بود و یازدہم	۱۱ ذیقعدہ	گشت پیدا امام با تمکین
مولد پاک او مدینہ بود		حاکم آن زمان محمد امین
لقبش شد رضا علی نامش		زیب بخش کنار ام بنین
بہر سال ولادت پاکش		ای تشفی بگوے ماہ مبین ۱۵۳ھ

تاریخ وفات امام اتقیا پیشوای اصفیا شہید بہ زہر اہل جفا حضرت ابی الحسن علی

بن موسی الرضا علیہ التحیۃ والثناء

بیست چون رفت صفر	شاه در راه صفر
اہل دین مایوس شد	جای ویران طوس شد
داد با ظلم شدید	زہر مامون الرشید
غم تشفی را چو بود	فکر سال کش سے نمود
آمد از گردون ندا	دو صد و سه بود

سنه ۲۰۳ ہجری

تاریخ وفات امام ہشتم علیہ السلام

شاه خراسان چو سوی خلد رفت	غنچۂ دل آه شد از غم شگفت
ہاتف غیبی پئے سال وفات	جان جہان زیب جہان بود گفت

سنه ۲۰۳ ھ

تاریخ ولادت باسعادت امام عباد و سید الزہاد والعباد حضرت ابی جعفر محمد بن علی الجواد علیہ السلام

چون شنید خلق آن ابو جعفر	سرور دو جہان ابو جعفر
جمعہ و عاشر رجب بوده	ہمہ عالم بصد طرب بوده
بعض گویند ثالث آن ماه	دوم ماه نیز یک ذی جاه
اختلافی پدید گشته چنان	بعض گویند نیمۂ رمضان
مولد پاک شان مدینہ بود	رشک فردوس آن مدینہ بود
نام او شد محمد مدنی	لقب او شده جواد و تقی
شد از وی این خرابه آبادان	خیز ندان بود خرم و شادان
داد و حشر می ست برہم	در جہان آمدست امام نہم
بہر تاریخ گر کسے ز سال شوال	مطلع ماه اے تشفی سال

سنه ۱۹۵ ھ

تاریخ وفات امام نہم حضرت محمد تقی علیہ السلام

محمد تقی رفت چون سوی جنت
تشفی محزون سپے سال فوتش

ز قلب حزین ور غمش ہاے گفتم
امام زمان بود ایوا ای گفتم
۲۲۰ھ

تاریخ ولادت نونہال حدیقہ مصطفوی و گل بوستان مرتضوی حضرت امام علی النقی علیہ السلام

جلوہ گر جب ہوا امام دہم
وہ جو پندرہویں تھی رجب کی اتیسی کا دن
بعضوں نے پنجم رجب ہے لکھی
مولد شاہ دین مدینہ تھا
نور رخ تا بآسمان پہونچا
فکر تاریخ میں تشفی نے

ہادی خلق شاہ عرش مقام
باپ ماں خوش تھی اور دوست تمام
کنیت تھا لقب سے نقی تھا نام
ان تھی اُم ولد نکو انجام
ماہ و خورشید تھے بجای غلام
کہا پیدا ہوئے امام انام
۲۱۳ ہجری

تاریخ وفات امام دہم حضرت امام علی النقی علیہ السلام

یافت چو ایذا النقی رفت ز دنیا النقی
داغ چو چون بہ شدہ تیر ارکہ و مہ شدہ
چونکہ پئی تاریخ سال کرد تشفی سوال

شافع عقبی النقی شاہ عرب ہای ہای
روز دو شنبہ شدہ ثانی شب ہای ہای
گفت دل پر ملال نو دہ رجب ہای ہای
۲۵۴ھ

تاریخ دیگر وفات امام دہم حضرت امام علی النقی علیہ الصلوۃ والسلام

خوف الٰہی تہا نہ شقی کو
حد سے زیادہ تب ہوئے بدعت
لیا کیا سبکو رنج و تعب تہا

زہر کہلایا اوسنے نقی کو
جا کی بسایا گلشن جنت
روز دو شنبہ ماہ رجب تہا

پر کہا گھر میں سوگ سوم کو   روتے تھے سب لوگ سوم کو
پوچھا جس طول پر غم   سال وفات شاہ دو عالم
درد کے شفقی لگا تب   دو سے پھوٹ سال ہوا اب

تاریخ وفات امام دہم حضرت امام علی النقی علیہ السلام

سوی جنان شد چو امام دہم   شد بہ غمش صاحب دل ہان کسل
شفقی پے سالش چو کرد   آہ امام آہ و سے اتقے گفت دل

تاریخ ولادت باسعادت فخر اولیا و فخر اوصیا الامام الہمام حجۃ اللہ الملک العلام حضرت ابو محمد حسن بن علی عسکری علیہ الصلوۃ والسلام بالقاب الضیاء والظلام

تاری ربیع کی ہوئی چوتھی بصد طرب   کیونکر نہ روز عید کہیں اوسکو خاص و عام
پیدا ہوا علی نقی کا وہ نور عین   کہتے ہیں جسکو سب حسن عسکری امام
راوی کا قول ہے وہ دو شنبہ کا روز تھا   رونق دہ مدینہ ہوا جب فلک مقام
گھر بھر تمام خوش تھا کسی کو نہ تھا الم   ام ولد تھے مادر حضرت حدیثہ نام
اوس سال جشن کی جو شفقی کو فکر تھی   دل نے کہا کہ اب ہوا پیدا حسن امام

تاریخ وفات امام یازدہم حضرت ابی محمد حسن ابن علی عسکری صلوٰۃ اللہ تعالیٰ علیہ

پیشوای دین امام عسکری   عاشق شیدای رب ذوالمنن
یوم جمعہ ہشتم اول ربیع   شد سوی فردوس از دار المحن
قاتل آن معتمد افسوس بود   کشتہ مسموم آن شہنشاہ زمن
ای شفقی بہر سال قتل او   گفت ہاتف آہ ہمنام حسن

۲۶۰ھ

تاریخ ولادت حضرت صاحب الزمان خلیفة الرحمن حجة الله فی خلقه وکلمة الباقیة بین خلیقته القائم بقسط الله الناطق بامر الله الذی ببقائه بقیت الدنیا وبیمنه رزقت الوری وبوجوده ثبتت الارض والسماء الامام الهادی ابی القاسم محمد بن الحسن المهدی صلوات الله علیه وسلامه

چون بنا شد درین جهان شادی — بهر میلاد مهدی ہادی
همه باقی ز ماه شعبان بود — جمعه سامان جشن عید نمود
مولدش شهر سر من رای باشد — خاک پایش چو توتیا باشد
کرده غم دور نرجس خاتون — شده مسرور نرجس خاتون
کنیت او شده ابوالقاسم — دو جهان از وجود او قائم
همت و شوکت محمد داشت — سیرت و صورت محمد داشت
خرمی روز و شب مبارک باد — جشن عیش و طرب مبارک باد
ای شفیق تو فکر سالش کن — دل ما دارد اشتیاق سخن
بجهان آمده ملک چهره — شده تاریخ مولدش ظهره ۲۵۵ھ
می شماری فزون تو سالی اگر — فکر تاریخ میکنم و دگر
همه تن بود او چو نور خدا — گشت تاریخ لفظ نور خدا ۲۵۵ھ
بعد از آن مثل گل چو بشگفتم — ہادی و صاحب الزمان گفتم
۲۵۵ھ

تاریخ غیبت صغری امام دوازدهم صاحب العصر والزمان علیه السلام

نور خالق تھا مہدی ہادی سے — یا کہ تھا مہ انتخاب میں چاند
نور تھا سر من رای میں دو چند — تھا جو آغوش آفتاب میں چاند

مشرق دین سے ہوتی ہر طالع — آیا کیسی انقلاب مین چاند
جسکو دہ عید ہی سب خلق — پہر رہا ہے بحساب مین چاند
تھا کہ وقت تھا جو قلب سیاہ — چرخ دین کا تھا اضطراب مین چاند
چھپ گیا دشمنون کی نظرون سے — جلوہ گر ہو کے شیخ و شاب مین چاند
معتمد سے نہ اوسکا پاس کیا — ملتجی سے تھا حجاب مین چاند
پوچھیں اوس ماہ کو شفقی ہم — کبھی آئی نظر جو خواب مین چاند
پوچھا جب سال غیبت صغری کی — بولا دل ہی چھپا سحاب مین چاند

دیگر

روز عید است ہمہ شعبان — مرحب حکم انتظار [illegible]
زیب فرمائے کن مکان گشتہ — صاحب العصر و الزمان لاریب
شکر سال طرب چو جستم [illegible] — جلوہ آرا سے گفت [illegible] شیب

دیگر

صاحب العصر چون شدہ پیدا — دل انور مدینے گفتا
[illegible] — جلوہ آرا ہی ہم بدان تاریخ
شمع نخبہ بدل چو بشگفتم — بعد ازان محسن زمان گفتم
مرحبا اختلاف [illegible] عالم — شدہ تاریخ یا شمس انداام
جلوہ پرداز ہم لقول دگر — شدہ تاریخ مولد سرور

قطعہ تاریخ طبع جناب ولایت علی خان صاحب متخلص بہ سرور شاگرد [illegible]

تاریخ ائمۃ الہدی کے بہی — واللہ سے انتخاب ہے زیب
لکہی طبع کی اے سرور تاریخ — کیا خوب چہپی کتاب با زیب
۱۳۰۳ ہجری

تمام شد

کتبہ [illegible]

اعلان

للہ الحمد و المنہ کتاب لاجواب پسندیدہ اہل صفا مسمّی بہ تاریخ امام ہدا حسین تاریخین ولادت و وفات آنحضرت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و چہاردہ معصوم تحریر ہین اور اکثر رباعیات اور اشعار ہر ہر صنعت مین مرقوم ہین لائق ملاحظہ شائقین ہے قیمت بنظر رفاہ عام (۱/) قرار دی ہے چونکہ حق تالیف اسکا محفوظ ہے لہذا کوئی صاحب قصد طبع نفرمائین نفع کے عوض نقصان نہ اوٹھائین ہان جسقدر نسخہ جات مطلوب ہون دکان راجہ رگھوناتھ صاحب تاجر کتب واقع چوک لکھنؤ متصل کوتوالی سے طلب فرمائین اگر دیر فرمائین گے تو ملنے سے بچتائینگے ❊

در مطبع عباسی شہر لکھنؤ محلہ نخاس قدیم رونق افروز گردید ❊